

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

IVRIS CANONICI|| SEV PONTIFICII|| PARTITIONES,||

Grégoire, Pierre

[Frankfurt], 1595

VD16 G 2996

9 De iniuriis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63677)

relatus, in cap. 20. si in morte Longobardorum, 23. q. 8. ait. Si in morte Longobardorum me miscere voluiffem, hodie Longobardorum gens, nec reges, nec duces, nec comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa, sed quia Deum timeo in mortem alicuius hominis, me miscere formido. Atq. D. Ambrosius neque armis voluit inuasam ecclesiam defendere, ut habetur in eius epistola 33. ad Marcellinam sororem, & in B c. conuenior, 23. q. 8. Neg. inficior bonum opus esse & meritorium iustitiam ultionis exsequi in improbos & malos, & supplicia ultimo, si mereantur opprimere, sed omne quod bonum est, nisi bene fiat, & a quibus, qui potestatem faciendi habent, male fieri dicitur. ecclesia vero non vult mortem peccatorum, sed pro illis vitam deprecatur, ut magis viuât & conuerti possint a viis impiis, hac est lex Evangelica, & canonum sanctorum. Ideo peccaret & esset indignus ministerio ecclesiastico, qui mortem desiderat, & suadet etiam impiissimorum certorum peccatorum, non est enim lignum fumigâs, ut ait Propheta exstinguendum, nec arundo conuassata confringenda. I. saia c. 42. in prin. D. Matthei, ca. 2. versu 20. ex concilio Toletano 4. cap. 44. & in can. clerici, 23. questio. 8. Clerici, qui in quacunque seditione volentes arma sumserint, ibidem reperti, amisso ordinis sui gradu in monasterium pœnitentiæ agendæ causa, detrudi debent. Id ipsum de amissione gradus, decusum in concilio Meldensi, c. 37. & in canon. quicunque ex clero, §. 23. q. 8. & in concilio Chalcedonensi, c. 7. & in ca. 3. eos, qui semel, 20. quest. 1. clericis post ordinationem prohibetur ad militiam redire, vel ad dignitates seculares, alioquin iubentur anathematizari.

g c. quod in dubiis, §. de pœnis.

h c. 2. de cleric. percussor. lib. 5. tit. 15. singularis & canon Apostolorum 26. relatus, in c. episcopum aut presbyterum, 7. sub 45.

dist. cuius verba, episcopum aut presbyterum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles iniuriam inferentes percutit, & terrorē ipsis per huiusmodi vult incutere, deponi præcipimus, nusquam enim Dominus hoc nos docuit, imo contra cum ipse percuteretur, non repercutiebat: cum lacesseretur cōuiciis, non regerebat conuicium, cum pateretur non comminabatur. Scriptum & in c. non licet, 25. §. 86. dist. Non licet episcopo manibus suis altquem cedere, hoc enim a sacerdote alienum esse debet. Et in c. 2. de cleric. percussor. per duos menses a missarum solemnitatibus suspenditur episcopus, qui crudeliter mulierem etiam ob delictum suum, sed contra ordinem sacerdotii, cecidi inssit. Prohibetur & 1. ad Timotheum, cap. 3. percussor ordinari.

DE INIURIIS.

TITVLVS IX.

a Agitur de his, titulo de iniuriis, & damno dato, lib. 5. decretal. tit. 26. & in Sexto, lib. 5. tit. 8. & in decreto Gratiani pluribus in locis, ut can. illud, 15. q. 1. & tota 93. q. 3. & alibi tit. de iniuriis & famosis libellis, lib. 47. P. tit. 10. & lib. 4. Insi. tit. 4. & lib. 9. C. tit. 35. & 36. Et tit. de maledicis, lib. 5. tit. 26. in decret. & ca. clericus maledicus, 46. dist. can. si igitur Michael, & seq. 4. qua. 5. & lib. 9. C. tit. 7. titulus si quis Imperatori maledixerit & sequen. ad leg. Iul. Maiesta. 77. nonnulla ut non luxurientur contra naturam neque iurent per capillos Dei, aut aliquid huiusmodi, neque blasphemetur in Deum, vide & lib. 60. Ecloga Basilicorum, tit. 21. & qua nos diximus, lib. 38. syntagm. per 7. capit. de iniuriis, & lib. 33. c. 12. de blasphemis.

CAPVT. I.

- 1 Iniuria peccatum.
- 2 Et quid.

E Clerici pariter ac laici ꝑ peccant alteri iniuriam inferendo, a de qua & nunc latius agemus quâ de superiorib. delictis. Iniuria hic est, ꝑ quod non iure, id est, 2 quod non iuste, fit, b contumelia, c & damnum datum alicui. d

SCHO-

SCHOLIA.

a §. 1. de obligatio. quæ ex delicto nascunt. l. ex maleficio, 4. de act. P. ex maleficio nascuntur obligationes, veluti ex furto, rapina, damno, iniuria, & obligatio illa dicitur ex peccato, in leg. obligamur aut re, §. 2. de action. Pandect. Et si plures iniuriam fecerint, singulorum dicitur malefictum, l. si plures, 3. 4. de iniuriis. Summa iniquitas est, detrahere & accusare, & omnis, qui detrahit fratri suo, homicida est, nec habebit partem in regno cælorum, ca. 16. Summa iniquitas, 6. quæst. 1. sic Psalter, detrahentem proximo suo hunc persequer. can. minimum, & can. qui peccat, 2. 3. quæstio. 4. can. homicidiorum, de penitentia. distinctio. 1. qui iniuriam aliquem facere persuadet, cum deteriorem facit. leg. 1. §. fin. de seruo corrupto. li. 12. P. tit. 3.

b c. quid dicam, 1. 4. quæst. 4. l. 1. de iniuriis, l. 47. P. tit. 10. §. 1. eod. tit. apud Iustinia. lib. 4. tit. 4. nos tractauimus de omni specie iniuriarum, libr. 38. syntagmatis, per 12. capita.

c d. l. 1. de iniur. P. §. 1. eod. tit. apud Iusti. ca. 1. eod. tit. apud Gregor. & contumelia, a contemendo, ibidem a legibus dicta. Sic in §. 1. quibus ex causis manumittere non licet; ne iniuria, inquit, mortuus efficitur, id est, contumelia, ut in l. 1. de minor.

d cap. 2. 3. & 4. de iniur. c. vnico, eod. tit. in dex. in quibus iniuriarum actio non proprie dicitur, prout a contumelia distinguitur, sed de lege Aquilia agitur, per quam potius principaliter agitur ad damnum resarciendum, quam de ipso facto principaliter vindicando, de quo tamen agitur in iniuriarum actione, l. Prator. §. si dicatur, de iniur. P. exemplum capi potest, ex litem apud Labeonem, §. si quis seruo, eod. tit. Si quis, inquit, seruo verberato iniuriarum egerit, deinde postea damni iniuriarum agat, Labeo scribit eandem rem non esse, quia altera actio ad damnum pertinet culpa datum, altera ad contume-

A liam. Sic iniuria, est damnum culpa datum contra ius, etiam ab eo, qui nocere noluit, itaque in l. Aquilia, iniuria, est aliena a contumelia, quare aliquando concurrunt actio legis Aquilia, & iniuriarum, sed dua erunt estimationes, alia damni, alia contumelia. l. sed etsi, ad legem Aquil. Pan. nos de lege Aquilia diximus, lib. 38. syntag. tit. 9. Atque hæc duo capita, damni & iniuria ab antiquis legibus fere simul tractata sunt. Sic Hippodamus Milesiorum legislator, de eadem re legem tulit, de damno & iniuria. Aristot. 2. Politicor. narrat & Demosthenes contra Midiam, νόμος βλασφημίας καὶ ὑβριδῶν, legem de damno & iniuria fuisse apud Athenienses, coniungit & Gregorius, 9. tit. de iniuriis, utramque causam.

CAPVT II.

De diuisione iniurie.

C Iniuria aut realis, aut verbalis est. Realis, quoties manus inferuntur, a verbalis sine illis, quæ & conuitium dicitur, b maledictum, c blasphemia, d dumque scribitur, famosus libellus. e Et harum iniuriarum quædam pertinent ad læsionem corporis, aliæ ad læsionem dignitatis, aliæ ad infamiam. f Aliæ ad læsionem rerum. g Rursum ex his quædam iniuriarum dicuntur atroces, quædam leues. Atroces, contumeliosiores & maiores sunt, habita ratione personæ, temporis, loci, & ipsius rei. h Iniuria etiam grauis dicta, quæ inani honestatis colore velatur. Leues aliæ dictæ. k

SCHOLIA.

a Realis etiam dicitur, si quis pulsatur aut verberetur, aut si cuius domum vi aut sine eius voluntate quis fuerit ingressus, l. lex Cornel. §. de iniur. P. si quisquam percusserit alium lapide, pugno, ca. 1. de iniuriis, cap. 1. & 2. de cleric. percussore, si quis liberum in seruitutem petat. l. si quis de libertate, 12. de iniur. Si quis mentem alienius, medicamento aliove modo alienauerit: si quis non pulsauerit quidem, sed si

manum leuando aliquem terruit, leg. item A
apud Labeonem, l. 5. de iniur. & sic de si-
milibus.

b l. 1. §. 1. de iniur. P. §. 1. eo. tit. apud Iusti-
nian. Conuicium dicitur iniuria, a concit-
tatione, vel a conuentu, id est, collatione
vorum, cum enim in vnum voces plurium
conferuntur, conuicium dicitur, quasi con-
uocium, l. item apud Labeonem, l. 5. §. ait
preator, & sequentibus §. de iniur. Pand.
ubi & additur, ita demum iniuriam esse
conuicium, si concitatio fiat ad inuidiam,
& iniuriam alterius, & contra bonos
mores.

c titulo de maledicis, libr. 5. tit. 26. maledi-
cus dicitur, detrectator & obrectator. Be-
nedicere, est beneprecari, ut apud Ouid.
2. Fastorum.

Et bene nos, bene te, pater patriæ opti-
me Cæsar

Dicite suffuso per sacra verba mero. C
Maledicere contra, male precari, ut apud
Plautum in Penulo, act. 3. scena 3.

Si benedicetis, vestra ripa vos sequat,
Si maledicetis vestro gradiar limite.

Maledictio vitium lingua maximum, de
quo D. Iacob. ca. 3. Et Quintilianus post-
quam dixit caninam esse eloquentiam, libr.

12. atque facundiam maledictis vitii, ex
Appii Claudii testimonio addit, vitium es-
se animi, quo maleficus a maledico non di-
stat, nisi occasione, subindicans conuicia-
tori & maledico, ad malefaciendum &
nocendum aduersario promptam esse vo-
luntatem, modo daretur tempus & locus
ledendi. Maleficitum idem quod male

factum in facto, ut maledictio in verbo, l. 1.
si familia furum fecisse dicatur. Et ex re,
malefici obligatio nascitur, in §. 1. de ob-
lig. qua ex maleficio nascuntur. lex ma-
leficio, de act. P. Cicero autem distinguit E
accusationem, conuicium, & maledictum,
dum ait pro Marco Cælio, accusatio cri-
men desiderat, re vt definiat, hominem
notet, argumento probet, teste confir-
met, maledictio nihil habet propositi

præter contumeliam, quæ si petulan-
tius iactatur, conuicium, si facetus, vr-
banitas appellatur, deprimere dignita-
tem alicuius per verba, maledictum est,
& qui facit maledicus, c. 1. de maledicis.
Et iura distinguunt contumeliam a ma-
ledicto effectu. Nā institutio hæredis cum
nomine contumelia non valet, l. quoties, 9.
§. si quis nomen hæredis, de hæredibus in-
stituendis, libr. 28. P. tit. 5. at valet, si hæres
instituitur cum maledicto, ut ille impi-
ssimus filius meus, hæres esto, leg. his verbis,
48. §. illa institutio, eod. tit.

d Blasphemia nunc usurpatur pro conuicio
& maledicto in Deum, quando tribuitur
Deo probrose, quod ei non conuenit, aut ei
adimittitur quod ei conuenit, sic que atrocitas
quid sonat quam conuicium, ut notat Bar.
ad l. item apud Labeonem, de iniur. Pand.
Blasphemiam quoque in Deum, & San-
ctos eius dixit, c. 2. de maledic. βλασφημία,
est obrectatio nefaria, execratio, impium
in Deum conuicium, vel calumnia in Deum,
ut apud Platonem, libr. 7. de legib. βλασφη-
μία τῶν θεῶν ἢ τῶν ἁγίων ὑποψεύειν, omni pro-
brorum conuiciorumque genere sacra in-
quinare. Proprie tamen nomen βλασφημίας,
& βλασφημία dicitur παρὰ τὴν φύσιν βλά-
σφη, a ledenda fama & existimatione,
quod namque fama & existimatio est,
unde βλασφημία qui ladit famam alicui-
us falsis rumoribus sparsis, maledicus,
βλασφημῶν, & βλασφημία maledicentia,
λοιδόεια aliter. In sacra pagina fere semper
ob grauitatem delicti, blasphemia accipit-
tur pro impietate vel maledicentia de Deo,
& in Deum, ut ad Romanos, c. 2. vers. 12.
Dum Luca, c. 12. vers. 10. & alibi. Ponit-
tur & ut dixi pro sanctorum, qui in celo
sunt, maledicentia, ut Apoc. ca. 13. vers. 6.
Aperuit, inquit D. Iohannes, os suum in
blasphemias in Deum, blasphemare
nomen eius, & tabernaculum eius, &
eos, qui in celo habitant, &c. nos de blas-
phemis & pœnis eorum egimus, libr. 33.
Synag. iur. c. 12.

e ut liquet ex §. 1. de iniuriis. ex l. unica. de A
de famos. libellis, lib. 9. (tit. 36 l. lex Cor-
nelia, §. 5. pen. & fin. de iniur. P. ubi si quis
librum ad infamiam alicuius periniciem
scripserit, composuerit, ediderit, doloque
malo fecerit, quo quid eorū fieret, etiamsi
alterius nomine ediderit, vel sine nomine,
iniuraru nomine tenetur, & qui libellum,
poema, historiam, carmen, in alterius com-
posuerit iniuriam, ut contra Cassium Se-
nerum iudicatu refert Cornelius Tacitus, B
lib. 5. annalium. eo etiam nomine tenetur,
& poenis idem damnatur, qui inscriptiones
aliudque quid sine scriptura in notam
aliquorum produxerit. dict. leg. §. 5. §. ead-
dem poena, de iniur. Pandect.

f l. 1. §. 2. de iniur. P. ubi exempla. In cor-
pus, inquit Vlpianus, sic iniuria, cum quis
pullatur, ad dignitate, cum comes ma-
trone abducitur, ad infamiam cum pu-
dicitia attentatur.

g ut in titulo de lege Aquilia apud Iustinia.
& ad leg. Aquil. in Pand. & ca. 2. 3. & 4.
de iniuriis.

h Hec omnia explicantur, in leg. prator edi-
xit, 7. §. atrocem, cum l. seq. de iniur. P. §.
atrox, eo. tit. apud Iustin. Ratione persone,
cui inferitur crescit iniuria, ut ibidem di-
citur si fiat seni, puero, probo, bene de repu-
blica merito, patri, patrono. Adde Quinti-
lian. lib. 6. c. 2. si sacerdoti, aut persona ec-
clesiastica, l. 4. C. de iniur. cap. si quis sua-
dente diabolo. 14. questio. 7. si maledica-
tur summus Pontifex, ca. 1. de maledicis si
Cardinalis, si sanctus, c. 2. eod. tit. de male-
dicis. Ratione etiam persone inferentis, ut si
u si vilis, aut hinc, habita, ne sit pro pa-
tre, si inferatur a filio parenti, a liberto pa-
trono; & c. a milite Tribuno l. milites agru,
13. §. irreuerens, de re milit. Pand. Ratio-
ne temporis, atroc fit iniuria, si ea infera-
tur in ludis, vel in publico concessu, vel in
conspetu pratoris tempore sacerdotis. d. l.
prator. §. atroc, de iniur. & d. §. atroc, eo.
iii. Obseruauit hac & Demosthenes in o-
ratione contra Midiam, dum docet iniu-

riam grauiore, quod choragus fuisse pul-
satus a Midia in ludis Dionysiacis, impa-
cto pugno in mala, & in eam partem cor-
poris, que diuinius conspici posset. Sic qui in
theatro vel in foro cadit, & vulnera qua-
quam non atrociter, scilicet ratione vul-
neris, tamen iniuriam atrocem facit ratio-
ne loci, l. sed est questio, §. 1. de iniur.
P. Res ipsa atrocem facit iniuriam, etiam
si vulnus sit illatum, os percussum, vulne-
ris etiam magnitudo, & locus eius, ut si in
oculo. d. l. Prator edixit, §. fin. & l. vulneris,
8. de iniuriis.

i l. penult. C. de contrah. emptio.

k Leuis iniuria dicitur, que parua & fere
nullius est estimationis, que exigua & ni-
hil nocet. Ita leuis offensa dicitur, que non
consideratur, ut adimat gratiam vel lega-
tum, l. 3. de adimen. leg. P. ut leuis febric-
cula, que non consideratur. l. ob que viuis,
de edilit. edict. P. leuis castigatio, que non
ledit. i. Prator, §. praterea, de iniur. P. l. sed
est quacunq; §. fin. ad leg. Aquiliam.
Pand.

CAPVT. III.

Qua ad reales iniurias referantur.

AD reales & corporales iniurias etiam
pertinet damnū culpa datum, a ma-
nus illatio in cuiusdam corpus: cum quis
pullatur, verberaturve, b vel si quis pulsa-
tus quidem non fuerit, sed aduersus eum
manus leuata fuerint, & territus saepe ut
vapulandus. nam & is utili iniuriarum a-
ctione tenetur, c item si puero aut matro-
næ comes abducitur. d Si pudicitia alicui-
us attentatur masculi vel feminae, e si res
domini per iniuriā quis occupet. f si quis
domum cuiuspiam vi aut eo inuito ingre-
diatur, etiam in ius vocandi gratia, g si quis
domum absentis, ut debitoris signauerit,
iniuriæ faciendæ causa, sine auctoritate iu-
dicis. h Si dominus prohibeatur re suam
vendere vel re sua vri. k Siquis ad inuidiam
alterius veste lugubri vtatur, aut squalida,
vel barbam demittat, vel capillos submit-

tat, vel officia diuina cessare faciat, aut in A
 aggrauationem cessationis imagines san-
 ctorū vel beatæ Mariæ, seu statuas & cru-
 cem irreuerenter trahat & spinis coope-
 riat, *m* si quis pignus proseripsit vendi-
 turus, tanquam a me acceperit infamandi
 mei causa, *n* si de libertate in seruitutē pe-
 tat quem sciat liberum esse, *o* si quis men-
 tem alicuius medicamento alioque modo
 alienauerit, *p* si liberum pro fugitiuo ap-
 prehendar, *q* si statua patris mei in monu- B
 mento posita, saxis cæsa est, *r* si fideiussor
 soluere paratus cōueniatur in iniuriā de-
 bitoris, *s* si quis ad tribunal alicuius per ini-
 uriam me interpellauerit vexandi causa, *t*
 si iniuste quis aliquem excommunicauit,
u si quis prohibeat me piscari in mari
 quod commune est, vel aucupari in agro
 domini non prohibentis, vel lauari in pu-
 blico, vel in cauea publica sedere, vel alio
 loco conuersari, *x* Fit & iniuria contra bo-
 nos mores, si quis aliquem fimo corru-
 pto perfuderit, cæno lutove oblinierit, a-
 qua spurcauerit, fistulas & lacus, vel quid
 aliud ad iniuriam publicam contamina-
 uerit, in quem & similes grauer animad-
 uerti solet, *y* si quis etiam ad inuidiam al-
 terius imaginem principis ferat, *z* vel per-
 suaserit seruo ad statuam principis ad in-
 famandum dominum confugere, *aa* si in-
 feriorum ædium dominus, superioris vi-
 cini fumigandi causa, fumum fecerit, vt si
 contra, superior in inferiores ædes quid
 proiecerit iniuriæ inferendæ causa, aliter
 enim iniuriarū nomine non teneretur. *bb*

S C H O L I A.

- a* Hoc magis pertinet ad actionem legis A-
 quilie, tamen ponitur sub titulo, de iniu-
 riis, in c. 2. 3. 4. & in l. 1. eod. tit. in P. l. 5.
 §. 1. ad leg. Aquil. c. 1. eod. tit. in Sext. E
b ca. 1. de iniur. cap. 1. de clerico percussor.
 l. 1. §. 1. de iniur. Pand. Et. uerberasse vi-
 detur & improprie, qui pulsat, l. apud La-
 beonem, §. uerberasse, de iniur. uerberare
 tamen cum dolore, pulsare sine dolore. l. ex

Cornelia, §. 1. eod. tit. Pand. tenetur
 autem non solum qui percussit, sed etiam
 qui curauit percussis, l. non solum, 1. 1. eod.
 tit. facit. cap. si. de homicid. in Sex. cum si-
 milib. ibi nota.

- c* d. l. item apud Labeonem, §. 1. de iniur. P.
d l. 1. §. omnemque, de iniur. P. & ibi addi-
 gnitatem pertinet, quod est castitatis &
 pudicitia, quæ est naturalis dignitas mu-
 lierum, nam non conuenit sexui illas solas
 vagari. idem de pueris dictum, si quis ab
 eis comites vel pedagagos abducat, comites
 dicuntur mulierum & puerorum, qui eas
 eosue sequuntur, quos abducere iniuria est,
 & eo nomine tenentur, non tantum qui ui-
 uos abduxerit, sed & qui aliter fecerint, ne
 comites cum illis non essent, & qui persua-
 sit comiti, vt eos desereret. l. item apud La-
 beonem, 1. 5. §. comitem, 16. cum sequenti-
 bus 3. §§. de iniuriis, P. C
e l. sed est questionis, §. fin. & l. 1. §. omnem,
 de iniuriis, P. ubi & hanc iniuriam perti-
 nere ad dignitatem dicitur, id est, ad mi-
 nuendam famam eius qui attentatur. At-
 tentari pudicitia dicitur, cum id fit, vt ex
 impudico quis fiat impudicus, l. attentari,
 10. de iniur. P. l. 1. de extraord. crimin. tit.
 47. P. tit. 11.
f l. item apud Labeonem, §. si quis bona, de
 iniur. P. l. 2. §. 2. vi bonorum rap. P.
g l. lex Cornelia, §. 1. qui in domum, 23. de
 iniur. P. l. plerique, 18. de in ius voc. P.
h l. si iniuria faciende, 20. de iniur. §. 1. eod.
 apud Iustin.
i l. si quis proprium seruum, 24. de iniur. P.
 l. pensul. C. de contrah. emt. ratio in l. nemo
 exterius, de iudicis. C.
k l. iniuriarum, 13. §. si quis me, de iniur. P.
 facit l. sicut autē, 8. §. apud Pomponium,
 si seruus vendit, l. 23. de actio. emt. P. l. 3.
 §. 2. uti possi. P.
l l. item apud Labeonem, §. generaliter, de
 iniur. P. cui exempla possunt conuenire, si
 quādo laruati homines, simulantes se eum
 esse, ad cuius infamiam faciunt, vestem il-
 lam sordidam aut alta gerant: Sic Senec.
 lib. 1.

lib. 1. declamationum, decla. 1. Sordidatus es, inquit, non queror, sed si fordes tuæ inuidiam mihi concitant, queror. Item si quis vestes alicuius deferat in publicum ad opus indignum & turpe, ad eius contumeliam abutens, & contaminans dignitatem eius, qui ornatu illo tantum decoratur, veluti insignibus, ut si histriones & mimi prodirent in theatrum ornati vestibus sacris & religiosarum personarum, quod interdicitur est, l. mima, 4. C. de epis. scop. audien. §. si nouell. 1. 23.

m. c. 2. de offic. ordin. in Sex.

n. Item apud Labeonem, §. item si quis pignus, de iur. P. si rescribit pignus, qui in publico proponit vendendum, l. fin. C. de si de & iure haste fiscalis, libr. 10. C. tit. 3. sic iniuria affici dicitur defunctus, cuius bona veniunt & proscribuntur, nullo herede ea defendente, §. 1. quib. manum. non licet, libr. 1. Instituit. tit. 6. id est ignominia afficitur l. 1. de minoribus. P. ignominia & est ei, cuius bona venalia proscribuntur, ut ait Cicero pro Quintio.

o. l. si quis de libertate, 12. de iniur. P.

p. leg. idem apud Labeonem, 15. de iniur. Pandect. incidit & in aliud crimen mentis alienata reus, etiam porrecto amatorio poculo, l. si quis aliquid, §. qui abortiones de pœn. P.

q. l. si liber pro fugituo, 22. de iniur. P.

r. l. si statua patris tui, 27. eo. tit.

s. l. si creditor meus, 19. eod.

t. l. iniuriarum, 13. §. si quis iniuriã, per eo.

u. Et iniuriarum tenetur, c. illud, 11. q. a. 3. horum iniuriam estimari debere tradit reuerendus pater Thomas Fastoli, in suis decisionibus causa 4. dubio 4.

x. in l. iniuriarum, 13. §. fin. de iniur. P. l. 3.

§. 9. ne quid in loco pub. P. venari & piscari omnibus licet iure communi & naturali, c. ius naturale est, 1. dist. quia communia omniū mare, & aer, nisi eius causa quis agros alienos ingredi a dominis prohibeatur, leg. D. Pius, de seruitut. P. Et naturali iure hac omnia communia dicuntur,

aer, aqua, profluens mare, & littora, & ad ea nemo prohibendus accedere, dummodo a villis, monumentis & aedificiis abstineat, §. & quidem naturali, de rerum diuisio. apud Iustin. l. 3. eo. tit. P. excipitur etiã, nisi piscationem maris, vel saltus & inationem quispiam a publico conduxerit, quia habet us tunc alios prohibendi. d. l. iniuriarum, §. fin. de iniur. Quemadmodum & is, qui solus in fluminis diuerticulo piscatus est, ex prescriptione, l. si quisquam, 7. de diuers. & tempora: prescriptio. libr. 44. P. tit. 2. Leo etiã nouella 56. de oris maritimis, vult aduersus ius antiquũ oras maritimarum locorum eius censeri, qui circa eas dominium habet, & prohibere posse alios ibi piscari sine metu actionis iniuriarum, & posse concedere sub tributo ius piscandi, facit l. sane, l. si maris, 1. 4. de iniur. P. Sane, inquit Paulus Iuriscon. si maris proprium ius ad aliquem pertineat, uti possidentes interdicitur ei competit, si prohibeatur ius suum exercere, quoniam ad priuatiã causam, non ad publicam hac res.

y. l. 1. §. 1. de extraordina. crimin. P. Tenetur & lege Aquilia, qui vestimenta iniquinauerit vel sciderit, vel ruperit, l. si seruus seruus, 27. §. si quis vestimenta, ad legem Aquiliam, libr. 9. P. iur. 2. Qui consturcauerit etiam aquam, vel alia de causa in eam aliquid proiecerit, extra ordinem punitur, dict. l. 1. §. 1. de extraordina. criminib. P. l. is qui putrem veneni, 11. quod vi aut clam. Prohibitũ & simo immundo sordidare flumina circampas, ubi homines consistunt, l. cum supra virentes, 12. de re milita. libr. 12. C. tit. 36. & ita quis potest prohiberi, ne in superiori loco aquam conspurcet desluentem in inferiora, l. 3. de aqua pluuiã arcenda. P. Si venenum iniectum sit, tunc de veneficio & homicidio tenetur. l. 1. de malefic. & mathem. & ultimo supplicio plectendus.

z. l. senatusconsulto, 38. de iniur. P. l. capitaliũ, 38. §. ad statuas, de pœn. P. puto autem imaginẽ principis ibi esse signum securitatis.

tis & veluti ius asyli contra aliquem, qui A
ferenti nocere desiderat, quemadmodum
hodie etiam proponuntur pro defensione
rerum vel locorum a vi & violatione, quod
dicitur sauegarde du Prince, nempe vel
in signa principis vel imago eius. In Apo-
calypsi autem imago bestiae, quae dabitur in
signum eius sectatoribus, dicitur character,
& ut etiam, qui signati sunt ad salutem,
dicitur ab Angelo signati signo Dei, nempe
Tau, vel crucis. Apocalyp. ca. 7. vers. 2. B
Ezechiel. c. 9. vers. 3.

aa l. in eum, §. de extraordinar. crim. dum e-
nim serui confugiebant ad statuas princi-
pis, videbantur implorare securitatem &
auxilium contra animam dominorum se-
nitiam & iniuriam, l. 2. de his qui sunt sui
vel alien. iur. P. quod fuit postea prohibi-
tum in l. capitalium, §. ad statuas, de pœ-
nis, P. l. vnic. C. de his qui ad statuas con-
fug. C.

bb l. penultim. de iniur. in P. l. scuti, §. A-
rresto, si seruitus. vend. P.

CAPVT IIIII.

De iniuriis verbis factis.

I Nter iniurias verbales annumerantur
conuicia, a maledicta, b prolata vel scri-
pta ad infamandum aliquem, c cantare ad
infamiam alicuius aliqua, d dicere liberos
infamandi causa seruos. e Pudicitiam pue-
ri vel foeminae attentare, vel verba turpia
cum illis habere, fin summa aduersus eos,
qui aliquid munitendae opinionis nostrae
causa confecisse comperientur, more so-
lito experiri possumus. g

SCHOLIA.

a l. 1. §. 1. de iniur. P. qui concitat, vocifera-
tur, conuicium facere videtur absenti &
praesenti, l. item apud Labeonem, 15. §. con-
uicium, & seq. de iniur. P.

b c. 1. de maledic. maledictum differt a con-
uicio, quod non fiat cum vociferatione. d.
l. item apud Labeonem, §. ex his apparet.

c l. item apud Labeonem, 45. §. generaliter.

leg. lex Cornelia, §. penultim. de iniur.
Pandect.

d d. l. item apud Labeonem, §. generaliter.

e l. qui liberos, §. & seq. C. de iniur. l. 1. §.
12. eod. tit. in Pandect. l. si tibi seruitus,
31. de libera caus. tit. 7. C. tit. 16. l. 39. §.
1. eod. tit. P.

f l. item apud Labeonem, 15. §. tenetur, &
seq. & l. si quis tam foeminam, §. eod. tit. ul.
de iniur. cap. si quis tam foeminam, 12. de
pœnit. dist. 1. Corrumpt bonos mores
colloquia praua. 1. ad Corint. c. 15. Sed &
adulando, laudando, persuadendo malitiam,
vel turpia, corrumpere quis potest inge-
nium adolescentum, & tenetur utrius inter-
dicto, de seruo corrupto, leg. 1. de seruo cor-
rup. lib. 12. P. tit. 3.

g l. 3. C. de iniuriis.

CAPVT V.

Qui dicantur facere iniuriam.

I Niuriam faciunt, qui voluntate facien-
di habent, non qui sine ea voluntate la-
dunt, a idque vel per seipfos, vel per alias
personas, b at is qui iure publico utitur, aut
iure facit magistratus quem gerit, propter
iuris executionem non videtur iniuriam
facere, c si tamen excedat fines officii, in-
iuriarum nomine tenetur. d Nec facit in-
iuriam, qui maledictiones legis declarat
vel imponit reis. e

SCHOLIA.

a Sic non dicuntur facere iniuriam furiosi,
infantes, dormientes, & c. c. illud, 15. §. 1.
l. 3. de iniur. P.

b l. 1. §. 3. de iniur. P.

c l. iniuriarum, 13. §. 1. & l. quid rei publica,
34. l. item apud Labeonem, §. vnde qua-
rit, de iniur. P. Quae iure potestatis a ma-
gistratu sunt, ad iniuriarum actionem non
pertinent leg. iniuriarum, §. quae iure, eod.
Pandect.

d l. nec magistratibus, 32. de iniur. P. l. 3. §.
1. quod metus causa. P. tit. 4. P. tit. 2.

e quia hoc ipsum lex facit, non index, qui
tanquam

tanquam eius est minister tantum. leg. 3. **A**
 §. post originem, de origine iur. P. quare
 exsecutor legis, si faciat ex intentione legis,
 non autem ut propriam ulciscatur vindi-
 ctam, & iniuriam, immunis est ab iniuria
 & crimine, ca. de occidendis, can. miles, c.
 cum minister, 23. q. 5. Sic maledictio mu-
 lieris adulteræ mandabatur inferri per æ-
 quam Xela Deo iudici. Num. ca. 5. vers.
 21. sicut & maledictiones imposita Deo re-
 sistens & mandata non seruantibus. **B**
 Deut. c. 28. 12. c. 11. Iosua. c. 8. vers. 34.

CAP. VI.

Quibus iniuria fiat.

Nemini inferenda iniuria, a fit autem
 nobis, vel directo, vel per consequen-
 tias, dum iis fit, quorum iniuria ad nos red-
 undat. **b** Vt ita agere possumus pro iniuria
 facta seruis, c. vxori, d. filiis in potestate no-
 stra constitutis: e ita iniuria facta officiali,
 censetur facta domino eius, seu regi, vel
 principi, vel reipublicæ, cuius est officialis, f
 & iniuria sacerdotibus facta ad Christum
 pertinet, cuius legatione funguntur. **g** Et
 quamuis volenti non fiat iniuria, h tamen
 ex iniuria facta seruo aut filiofamilias, do-
 minus aut pater experiri possunt, etiam il-
 lis nolentibus. i Et si iniuria fiat defuncti
 cadaueri, vindicabit heres. **k** Iniuriarum
 & experiri potest, qui ignotus percutienti
 ictus vel percussus ab eo est. **l** Non utique
 si iniurians eum pro alio accipiēs, cum er-
 rore percusserit, quia animus nō fuit eum
 iniuriandi. **m** Nocentē etiam infamare in-
 iuria est, si non per modum accusationis
 publicæ, sed per modū exprobrationis &
 conuictii, crimen ei obiiciat. **n** Possunt pro
 iniuriis experiri sibi illatis a laicis apud iu-
 dices laicos clerici contra eosdē, & petere
 emendam sibi fieri, ne in posterum talia **E**
 audeant, neq; irregulares ideo fiūt, quam-
 uis imponatur a iudice capitalis pœna pro
 iniuria. **o**

SCHOLIA.

a Nec cū alterius iniuria alteri subuenien-

dum, can. forte, can. denique, 14. q. 5. neq;
 seruis etiam alienis inferenda. l. 1. C. de in-
 iur. nec libertis, l. cum inde patronos, C. eo.
 tit. imo nec propriis, nam contra intoler-
 abilem iniuriam dominorum seruis nō de-
 negatur auxilium, leg. 2. de his, qui sunt
 sui vel alien. iur. P. §. si eod. tit. apud Iusti-
 nian. Senec. lib. 3. de benef. Macrobi. lib.
 1. Saturnal. c. 11. Permittit tamen Deus,
 malos in obtrectationē bonorum prorump-
 ere, ne se extollant, nimum forsā ab al-
 lis laudati. can. 13. sunt plurimi, 6. qu. 1.

b l. 1. §. 3. de iniur. P.

c §. seruis, de iniur. apud Iustin. l. item apud
 Labeonem, 15. §. itaque, & §. Prator ait,
 eo. tit. leg. 8. C. eod. tit.

d l. 1. §. penult. l. eum qui. 8. §. si nupta, de in-
 iur. P. §. patitur, eo. tit. apud Iustin. l. 2. C.
 eo. agit autem vir pro vxoris iniuria, non
 contra, vxor per viri iniuria, quia defendi
 oportet vxores a viris, non autem viros ab
 vxoribus, l. 2. de iniur. P.

e d. l. 1. §. 3. & penult. & fin. l. lex Cornelia,
 §. d. l. illud queritur, & seq. l. sed si vnus,
 §. ait prator, l. pater, 41. de iniur. P. nisi, si
 quis iniuriam faciat filiofamilias, quem
 putauerit patrē familias, vel vxori, quam
 putauerit viduā, nam tunc pater aut ma-
 ritus non agunt, siis qui fecit iniuriam, a-
 lioquin non fuisset percussurus, l. cum qui,
 8. at cum aliquis. & seq. de iniur.

f Guido Papau. decis. 557. Alex. ad l. quā-
 uis, de in ius voc. & Panor. ad c. cum sit ge-
 nerale, de foro comp. ait, iniuriam factam
 clerico, censeri factam Deo. Et quamuis
 officialis non reuocet ad animū iniuriam
 factā, nihilominus regi vel principi facta
 censetur, ut scribit Hippol. de Marsil. conf.
 1. nu. 19. & conf. 105. num. 15. ut iniuria
 facta seruo dicitur facta domino, & vni de
 collegio, vniuerso corpori collegii.

g can. 15. accusatio, 2. q. 7.

h l. 1. §. vsque adeo, de iniur. P. l. cum dona-
 tionis. C. de transact. l. nemo videtur frau-
 dare, de regul. iur. P. l. in diem, 9. de aqua
 pluua. arcen. P.

CCCC

i l. si quis seruum meum, 26. de iniur. P. ut si ludibrio habeatur seruus vel filius, vel ductus fuerit in popinam, & aleam, ad iniuriam meam etiam consentiens.

k l. 1. §. & si forte, & §. quoties, de iniur. Pand. Et l. 8. de religio. & sumt. funer. P. nouella 60.

l l. cum qui, 8. §. si iniuria, de iniur. P.

m l. 3. §. fin. & l. si cum seruo meo, 4. de iniur. P. datur autem alia actio pro damno, ut legis Aquilia, l. 4. §. 4. ad l. Aquil. P.

n l. vnic. de famos. libell. libr. 9. C. tit. 36. Sic intelligenda l. cum qui nocentem, 8. de iniur. P. Qui enim obicit crimina animo iniuriandi, primum quia sibi vindicando sumit publicam potestatem, contra quam prohibitum sit, in l. nullus, de Iudeis. l. fin. C. de malefic. & mathemat. dignus ideo pena est dehinc, quod scandalum generet auditoribus, quod crimen quod ignorarunt detegat, quod non denuntiatum impunitum remaneat. Saepe, inquit Cicero contra Salustium, vidi grauius offendere animos auditorum eos, qui aperte aliena vitia dixerunt, quam eos qui commiserunt. Nam est antiquum proverbium Graecum, non esse mouendam Camerinam, nec malum bene conditum. Sed & qui aliquando malus fuit, & nunc bonus affectus est, reprehendi non debet, ca. ferrum, 50. distinct. distinguit tamen Julius Clarus, lib. 5. §. iniuria, num. 7. obicitentemque, crimen etiam verum, teneri actione iniuriarum, iuxta opinionem, quam dicit esse communem. Curuius in l. fi. §. 3. quod quisque iuris, P. hancque sententiam Clarus dicit omnino esse veram iure canonico, quo ante accusationem debet precedere charitativa admonitio. c. 2. de accus. cum simil. ibi no. Caterum iure civili distinguendum putat, an talis iniuria sit obiecta, quae vera probata crimine habet, & quam puniri rei pub. interfit, & tunc si obiciens probet, non tenetur iniuriarum, ex l. cum qui nocentem, de iniuriis, P. contra si non valde interfit rei publica illud crimine obiectum pro-

bari, ut quia dicat casum, claudum, nam tunc de iniuriis etiam probans tenetur, si modo dixit animo iniuriandi, & sine causa, vide plura, & haec apud Panorm. ad ca. cum te, ubi alios plures citat, & sententia & re iudic. Bart. ad l. 3. de liber. & posthu. P. nec excusatur quis ab iniuria, quod dicat se fuisse prouocatum antea ab iniuria, ut notat Iul. Clarus ubi supra. nu. 14.

o c. 2. de homicid. in Sex. c. postulasti, 21. eo. tit. apud Gregorium.

CAPVT VII.

- 1 De iniuria consideranda ex animo.
- 2 De actione civili vel criminali.

I Niuria consideranda, non ex opere, sed ex voluntate. *a* Ideo qui non animo iniuriandi, sed vel ex ioco, vel castigationis, vel emendationis causa quippiam facit aut dicit, non tenetur iniuriarum nomine. *b* Quare in conceptione actionis iniuriarum, certum factum aut dictum, & quod iniuriandi causa factum dictumve sit, contra bonos mores, adici debet, & deinde an extemperate cogitata contumelia fiat, an vero calore iracundiae, haec enim poena augent vel minuunt. *d* Nemini potro facit iniuriam qui iure suo vitur. *e*

Iniurarum autem causa, † non publica sed priuati iudicii continet querelam, & feruntamen pro ea & ciuilitate & criminaliter agi potest. Et si quidem ciuilitate agatur, aestimatione facta, poena reo imponitur, si criminaliter, officio iudicis extraordinaria poena ei irrogatur, *g* verum si actum fuerit criminali iudicio, denegatur priuatum: ut si prius priuato, publicum. *h* At ex natura iniuriarum actio magis vindictae quam pecuniae habet executionem, & per procuratorem criminaliter exerceri nequit, ciuilitate potest. *k*

SCHOLIA.

a c. si quis no iratus, 15. q. 1. voluntas & propositum distinguunt maleficia, l. verum est, 39. nec aliunde quam ex voluntate iudicantur, quae est causa vitii vel virtutis. ca. meta.

a. merito, ca. illa, 15. q. 1. c. nasci, 56. dist. A
 ca. sciendum, 8. que. 1. Et nemo tenetur ad
 culpam, nisi ex propria voluntate deslexe-
 rit, ca. non est, 15. q. 1.
 b l. 3. §. pen. §. l. 4. §. l. ii. apud Labonem,
 15. §. adicitur, de iniuriis, P. l. 5. C. eo. tit.
 Sic magister castigans discipulum, non te-
 netur de iniuria. d. can. si quis non iratus,
 15. q. 1. sed et si, §. fin. ad leg. Aquil. P. ne-
 que iocando percutiens clericum, aut pater
 aut magister percutientes discipline cau-
 sa filium aut discipulum clericum, dicun-
 tur excommunicati, aut iniuriā inferen-
 tes, ca. 1. ca. ex tenore, c. cum voluntate, de
 senten. excom. facit lex aut facta, de pœnis,
 ca. aut facta, de pœnit. dist. 1. omnis tamen
 iniuria presumitur animo iniuriandi fa-
 cta, nisi contrarium probetur, et dicitur
 hac communis sententia per Socinum con-
 sil. 146. nu. 7. circa tertiam, libr. 1. consen-
 tit Paris. cons. 149. nu. 19. lib. 4. nec excu-
 satur qui deprehensus dixit, Iudæ feci, non
 secus quam qui læceas et sagittas mittit in
 mortem, et ita se vult deprehensum excu-
 sare, c. 1. de presumt. lib. 2. tit. 23.
 c l. Prætor edixit, 7. de iniur. P.
 d Quod ex pertinacia et temeritate fit, est
 severius puniendum, c. si quis sacerdotum,
 11. q. 1. ca. 1. de maledict. si calore iracun-
 die veniam aliquando meretur, ca. si qui-
 dem, §. notandum, et §. si quis iratus, 2. q.
 2. l. 2. C. de iure iur. l. vnic. C. si quis impe-
 ratores maledixerit. exstat textus, in leg. si
 non conuitii, 5. C. de iniuriis, cuius verba,
 si non conuitii consilio te aliquid iniu-
 riosum dixisse probare potes, fides veri
 a calumnia te defendet, si autem in ri-
 xam inconsulto calore lapsus, homici-
 dii conuitium obiecisti, et ex eo die an-
 nus excessit, cum iniuriarum actio an-
 nuo tempore præscripta sit, ob iniuriā
 E admissum, conueniri nō debes. In regno
 Gallie de consuetudine iniuria in absen-
 tia verbis facta, non est punibilis, nisi sit
 reiterata, quoniā reiteratio arguit esse de-
 liberatam, Guiliel. Benedictus in repet. ca.

Raynuius, ad verba, & vxorem nomi-
 ne Adelasiam, nu. 991. et 992. de testa.
 vide Hippolytū de Marfil. 113. nu. 2. 3. 4.
 c c. cum ecclesia V. ulterana, de electio. c. non
 sane, 14. q. 5. leg. fiscus, de iure fisco. P. cum
 simil. vulgaribus.
 f l. iniuriarū, 7. C. de iniur. Quia inter pri-
 uata delicta connumeratur. l. si. C. eod.
 g l. fin. de iniur. P. §. in summa, eod. tit. apud
 Iustinia. l. fin. de priua. delict. P. libr. 47. tit.
 B 1. de estimatione autē iniuria, et de pœna
 corporali paulo post dicemus sequentibus
 capitibus.
 h l. quod senatusconsultum, 6. de iniur. l. quō
 seruum alienum, 34. de actio. P.
 i leg. cum emancipati, 2. §. emancipatus, de
 colla. bonorum, libr. 37. P. tit. 6. pœna au-
 tem extraordinaria est pro modo delicti,
 l. si. de iniur.
 k l. non solum, §. agere, de iniur. P. l. penult.
 de public. iudic. P. exceptis viris illustri-
 bus, et qui super eos sunt, qui possunt age-
 re, et defendere criminaliter pro iniuriis
 per procuratorē. l. fin. C. de iniur. §. in sum-
 ma, eo. apud Iustinian.

CAPVT. VIII.

- 1 De pœna corporali iniuriarum aliaque
circa ordinem et beneficia.
- 2 Bellum iustum.
- 3 Sacerdotis iniuriantis episcopū pœna, vel
si iudicem.
- 4 Pœna blasphemii.
- 5 Iniuriantis ecclesiam vel cultum eius.
- 6 Velis persona.
- 7 Pœna duodecim tabularum.
- 8 Pœna ferentis imaginem principis ad in-
uidiam. 9 Serui.

S E C U N D U M varietatem et qualitatem que
 iniuriarum, pœnæ aut leuiiores, aut gra-
 uiores imponuntur. Iusta bella definiri
 solent, quæ vlciscūtur iniurias, si qua gens
 vel ciuitas, quæ bello petenda est, vel vin-
 dicare contemserit, quod a suis improbe
 factum est, vel reddere quod per iniuriam
 ablatum est, noluerit.

- 2 Si quis sacerdotum † vel reliquorum A clericorum, suo episcopo inobediens fuerit, aut contumeliam, aut calumniam, aut conuicia intulerit, & conuinci potuerit, mox depositus curiæ seculari tradi debet, quando videlicet contumelia lædit quoq; ecclesiæ dignitatem. *c* Alioquin pro vindicta iniuriæ particulariter sibi illatæ, episcopus nõ potest iniuriantem excommunicare. *d* nemo enim in sua causa sibi iudex esse potest; *e* imo lex vetat, ne quis de iniuria iudicet generi, forceri, vitrici, priuigni, sobrini, propinqui, cognatiue agētis. *f* Si quis tamen iudici, vt iudici cõtumeliam faciat, licet illi pœnali iudicio iurisdictionem suam tueri. *g* Sic iudici ab appellatoribus conuicium factum, infamia notatur, vel alia pœna. *h*
- 3 Blasphemus quoq; † in Deum, & beatam virginem aut sanctos, publicæ pœnitentiæ, adiudicandus per septem dies dominicos præ foribus ecclesiæ, quamdiu solemnitas missæ agentur parrochiales, cum aliis ieiuniis & orationibus, quæ a canonibus imponuntur. *i*
- 4 Qui in ecclesias Catholicas † irruens sacerdotibus & ministris, vel ipsi cultui locoque aliquid importauerit iniuriæ, capitali supplicio damnandus est. *k* Si iniuriam solum fecerit, verberibus damnandus & exilio. *l*
- 5 Is qui propter vilitatē † & egestatem suæ personæ, nõ mouetur infamia, & ideo magis audacter iniuriam atrocem infert, coercendus in ipso corpore acrius. *m*
- 6 Pœna ex lege 12. tabularū † & iure diuino, talio erat propter membrū ruptum, propter vero os fractum, nummaria. *n*
- 7 Qui ad inuidiam alterius, † imaginem principis defert, in vincula publica mittendus. *o*
- 8 Seruus etiã pro illata iniuria satisfacit, † impositis & perpessis verberibus.

SCHOLIA.

a *l. anti facta, de pœnis, P, ca. pœna, 18. §. fin.*

Et ca. seq. de pœnitent. dist. 1. maiora peccata grauioribus pœnis sunt vindicanda, §. si. vi. fratrum filii, Et c. in auben.

b *can. 2. dominus noster, 23. q. 2. ex lib. 6. q. D. Augustin. q. 10.*

c *cap. 18. si quis sacerdotum, 11. quest. 1. ca. Guilssarius, 23. questio. 4. ca. Salomina, 64. dist. ca. si quis erga, 2. q. 7. sic intelligitur, c. 1. de maledict.*

d *ca. 27. inter querelas, 23. q. 4. Et sic possumus quæ in nos committuntur remittere, quæ vero in Deum commissæ sunt, non nisi cum magna discretionem, nec sine pœnitentiæ debemus relaxare, ca. 28. si is qui prelatu est, 23. q. 4. facit ca. 2. paratus, 23. q. 1. vt neque iudex pro sua iniuria debet reum alioquin mortem meritum, occidere, can. de occidendis, 23. q. 5. facit l. fin. C. de maleficio. docetur Et clericos propria iniuria ultores esse non debere, in ca. seditonarios, 46. dist. dist.*

e *ca. 1. 4. q. 4. tit. ne quis in sua causa iudic. leg. qui iurisdictioni, 10. de iurisdiction. omnium iudicum, P. l. penult. Et si. C. ubi senatores vel clarissimi; poterit tamen propriam iniuriam, coram alio competente iudice prosequi.*

f *l. lex Cornelia, 5. de iniur. 20. l. qui iurisdictioni, de iurisd. omnium iudic. P.*

g *l. 1. si quis ius dicenti non obtemperauerit, lib. 2. P. tit. 3. Si iniuria illata, ad depressionem dignitatis pertineat, Et sic sibi Et suis indicat iniurias illatas, etiamsi ille nõ impediatur iurisdictionem, capit. 1. de pœnis, in Sext.*

h *l. iudici, 42. de iniur. P. l. illud sciendum, 8. de appellation, libr. 49. P. tit. 1. Et ita licite sine animo tamen proprie vindictæ, potest excommunicare Et emendare litigantem Et contumacem, c. 11. Et qui emendat, 45. dist. ca. si illic, 2. q. 4. ca. si quis, 2. q. 7. ca. seditonarios, 46. dist.*

i *ca. 2. de maledict. iubet Et Iustinian. in nouella 77. vt non luxurientur contra naturam, Et c. blasphemantes Et iurantes per capillos Et caput Dei. Olim qui per hac blasphemaf*

phemasset si in ordine ecclesiastico erat, de-
ponebatur si laicus, anathematizabatur,
constituta & erat pœna in eos, qui tales non
detexissent, & nō emendassent detectos, ca.
si quis per capillum, 2. 1. qua. 1. vide multa
qua tradidimus, lib. 3. 3. syntagmatis iuris,
cap. 12. de blasphemis.

k l. si quis in hoc genus, 10. de episc. & cler. C.
§. si quis cum sacra. cap. 3. 1. de sanctissimis
episcop. nonella 123. item si quis Litanias
inbauert, ibidem, & authen. sed nono iu-
re de episcop. & cleric.

l d. §. si quis cum sacra, de sanctiss. episcop.
& d. authen. sed nono iure.

m l. si quis iniuriam, 35. de iniur. P.

n §. pœna autem, de iniur. Talio erat idem
quod quis intulerat pati, dentem pro den-
te, oculum pro oculo, & c. dare. Gellius, lib.
fi. ca. 1. Cicero pro Calio, Exod. 21. Dent.
15. Leuit. 22.

o l. senatus consulto, 39. de iniur. l. capitaliū,
28. §. ad statuas, de pœnit. P. id ipsum si ad
inuidiam alterius quis ad statuas confu-
gerit, vel confugere inuidiam alterius fe-
cerit, d. §. ad statuas, & l. in eum, 5. de ex-
traord. criminib. P.

p l. sed non esse equum, §. si ante iudicem, de
iniur. P. Et hoc maxime dicebat interesse
inter liberum & seruū, Demosthenes con-
tra Androtonem, quod seruo omnia cor-
pore luenda sunt, libero vero liceat quo-
modocumque corpus suum defendere.

CAPVT. I X

1 Depœnis iniuriantis cardinalem.

2 De irahentium pralatis aut ecclesiis par-
rochialibus.

3 Percussorum clericorum.

4 Episcopi crudelis.

5 Clerici se iactantis de adulterio.

6 Eximentis reum a iudice.

7 Contumacis vel iniuriantis pralatum.

8 Laici rebellantis in principe & episcopi
vel clerici maiestatis rei.

9 Incendiarii voluntarii.

10 Vi percussit cardinalem, † aut ho-
stilititer fuerit persecutus, aut eum ce-

A perit; aut socius fuerit mandantis, vel fieri
mandauerit, vel factum ratum habuerit,
aut consilium dederit aut fauorem, fit in-
famis, diffidatus, intestabilis & aliis multis
pœnis subiicitur. a

Inhibitum † & est sub interminatione 2
maledictionis æternæ regularibus, in ser-
monib. suis prælatis detrahere, aut retra-
here laicos ab ecclesiis suarum frequen-
tia vel accessu, seu indulgentias pronūtia-
re indiscretas. b

Si quis etiā † in aliquo gradu sacro per- 3
cussor extiterit, corripitur debet a crimine,
& si non emendauerit deponi debet c

Episcopus † qui cædi crudeliter aliquē, 4
etiam iniuste iusserit, debet duobus men-
sibus ab administratione missarum absti-
nere. d Quod si percussit, ut timeri vel-
let, ab officio debet deponi & repelli. e

Clericus, † qui gloriatur se commississe 5
adulterium, ex quo maritus uxorem di-
miserit, ab officio & beneficio suspendi
debet. f

Clerici violenter † eripientes de manu 6
iudicis vel executoris eius, reum, pœna
condigna iniuriæ puniuntur. g

Si qui clerici † aut monachi fuerint in- 7
uenti, conirantes aut conspirantes, aut
fratrias vel factiones componētes aliquas,
suis episcopis, aut clericis aliis omnino ca-
dere debēt de proprio gradu. h Imo si quis
D sacerdotum vel reliquorum clericorum,
suo episcopo inobediens fuerit, aut insi-
dias ei parauerit, aut contumeliam, aut ca-
lumniam, aut conuicia intulerit, & con-
uinci potuerit, depositus mox curiæ secu-
lari tradi debet, ut recipiat quod inique
gessit. i Atq; clericus, qui cōtra fidem ho-
magii præstiti, ac debitam reuerentiā, epi-
scopum suum esse dominum negat, vel in
E foro seculari contra eum mouet super re-
bus spiritualibus quæstionem, aut inuaso-
ribus episcopi causam vel consilium præ-
buit, ab ecclesia eius debet perpetuo ab-
scindi & beneficiis priuari. k

Si laicus iuramentum † profanat domi- 8

no suo vel regi prestitum, & dolose eius regnum tractauerit, & aliquo machinamento in regnum eius infidietur, anathema dicitur, nisi perdignam penitentiae satisfactionem emendauerit, id est, nisi seculum relinquat, arma deponat & in monasterium eat, & peniteat omnibus diebus vite suae: veruntamen in exitu vitae suae, Eucharistiae poterit participare, episcopus vero, presbyter, diaconus si hoc crimen commiserint, debent degradari. l

¶ Si quis domum aut aream ꝑ cuiusquam incenderit voluntarie, sublata & incensa omnia restituere debet, & tres annos penitere. m

S C H O L I A.

a qua expressa sunt in c. felicitis, de penis. in Sexti. nisi inquit ibi gloss. hoc fecerint defendendo aut vitam aut honorem suum, vel suorum, vide cap. 3. de sentent. excommunicat.

b Clem. 1. de privileg. & in concilio Lateranensi sub Leone in decreto incipiente, superne maiestatis praesidio.

c c. 1. de clerico percussor. lib. 5. tit. 25.

d c. 2. eod. de cleric. permiff.

e cap. episcopum, 45. distinct. & tota fere eadem distinct.

f c. quam sit graue, 9. de excessi. pralat.

g l. addictos, 6. de episcop. audien. Arbitraria poena metienda erit. nam causam ob criminalem vel civilem detinerentur erepti, iuste vel iniuste damnati, si cum scandalo, aut sine eo, an cum armis vel sine armis, an ex carcere cum effractione, vel aliunde ex manu famulo iudicis eripiantur. Sed & illud tenetur, ut si clericus eripuerit reum a carcere, vel obligatum pro debito ipse teneatur ad ipsum quod ereptus debebat fisco & priuato. Barthol. ad l. quoties, de ex actio. tribut. libr. 10. C. Ioannes Faber. ad §. penales, de actio. & ibi Ioannes Faber nempe pro debitis teneatur, pro quibus tunc captus quis erat vel carcere commendatus, non autem tenetur pro aliis debitis, aliis creditoribus ereptis, qui pro illis non fuerat incarceratus vel commendatus. Et Baldus ad distam l. addictos, ait, eximentem a manibus curiae, teneri pro exempto, perinde ac si fideiussisset ad omnem causam.

h cap. 21. conuentionum, 11. q. 1. ex concilio Chalcedonensi. ca. 18. ca. 22. conuentionum eadem 11. q. 1. ca. si qui clerici, 23. & sequent. si clerici, & ca. si qui clericorum, eo. 11. q. 1.

i c. 18. si quis sacerdotum, 11. q. 1. quem tamen textus de incorrigibili clerico, ut tradatur curia seculari, intelligit Panormi. ad c. & si clerici, de iud. iuxta ca. cum non ab homine, eo. tit. & in can. si quis, & ca. si qua sunt, 2. q. 7. in c. nouimus, de verb. sig. c. grauem, 15. de excess. pralat. contumacia enim contra praepositum est capitalis, l. omne delictum, §. 1. de re milit. P.

l ca. 19. si quis laicos, 22. quaest. 5. id ipsum constitutum in concilio Toletano, 16. cap. 8. quod habitum tempore Flauii Egica, sub quo anno 693. Sisbertus Toletana sedis Episcopus, his penis damnatus, iuxta antiquorum canonum regulas. vide Ioannem Bernardinum Diaz in practica canonum crimin. c. 110.

m c. si quis donum, 6. de iniur. l. 1. de incendi. rui. & naufrag. P. Pessima quoque depopulatio & horrenda incendiariorum malitia, quare si quis vel odio vel pro vindicta ignem apposuerit vel apponi fecerit, vel appositoribus consilium dederit, vel auxilium, scienter, ex communi iure debet probari, & si mortuus fuerit incendiarius, non prius debet donari ecclesiastica sepultura, quam damnum datum resarcitur pro modo facultatum suarum, ut in c. pessimam, 25. q. 8. Est & iure civili poena doli incendiarii concrematio, l. qui ades, 9. de incen. ruin. & naufrag. lib. 47. P. tit. 9. l. si quis dolo, 10. ad leg. Cornel. de sica. P. l. capitalium. 28. §. incendiarii, de penis. in clericis porro poena erit arbitraria, vel ut in maioribus criminibus depositio.

CAP.

CAPVT X.

1 De pœna existimationis seu honoraria pro iniuriis.

2 De iuramentorei.

3 De iniiciente manus in personas ecclesiasticas.

Clericus maledicus † maxime sacerdos, cogendus ad postulandā veniam, si noluerit, degradandus, nec vnquam ad officium absque satisfactioe reuocatur. **B** Sunt & infames detrectatores & iniuriarum atrocium suo nomine damnati **b** & intestabiles, crestitutio tamen potest fieri ad famam a summo pontifice clerico. **d** Pœna vero honoraria pro pœna talionis & pecuniaria introducta est a prætoribus Romanis **e** in hac pœna honoraria; fit in honore imminuto satisfactio ei, qui iniuriam passus dicitur. Et illa potest esse, si palinodiam iniurias recanter, reuocando maledicta in præsentia iudicis & testium, dicendo se pœnitere ea dixisse, & se mentitum, temereque iniuriasse. **f**

x Erat & iuramenti † delatio, quo iurabat reus, se non fecisse vel dixisse, aut id nō iniuriandi animo fecisse dixisse, iuramento delato per actorem. **g**

f Si quis suadēte † diabolo huius sacrilegii reatum intulerit, quod in clericum vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiacet. Et nullus episcoporum illum præsumere debet absoluerē, nisi urgente mortis articulo, donec apostolico conspectui præsentetur, & eius mandatū suscipiat, **h** paucis exceptis. **i** Mandans etiam percuti clericum, perinde ac qui manus iniicit, eadem excommunicatione tenetur. **k**

SCHOLIA.

a ca. 5. clericus, 46. dist. ex concilio Carthaginen. 4. c. 57. degradatio hic est suspensio, ut notat gloss. ad d. ca. clericus. Compulsio autem communiter fit ad veniam & confessionem per sententiam excommunicationis, c. si. 22. q. 1. c. 3. 6. q. 1.

A b c. cum te, 23. de sent. & re iud. li. 2. tit. 27. ubi & id ipsum receptum in clerico eō nomine damnato dicitur. Probatur & in c. 15. deterioros, 6. qu. 1. Ideo si rariores fuerint iniuria, ibi non posse promoueri ad sacros ordines dicitur, ut nec ad dignitatem, in l. D. Senenus, 40. & l. iudica, 42. de iniur. P. famosa dicitur actio iniuriarū in l. prætor edixit, 7. de iniur. quin & ciuilitate etiam de iniuriis damnatus, est infamis. l. 6. l. athletas, §. si. de his. qui notant. infam. l. 2. de obsequiis, & c. P. dixi autem suo nomine damnatos, de iniuriis, esse infames, ut intelligamus procuratorem defendentem, non effici infamem, l. furti. §. si quis alieno, de his qui notant. infam. gloss. ad d. c. cum te, de senten. & re iud. dixi in super, atrociores esse debere iniuriā, nam ex minima condemnatus, non fit infamis, ut colligitur ex dict. ca. cum te, secundū unum intellectum, & ibi glo. ad verbum minima, quam sententiam aliqui sequuntur, ut ait Angelus ad l. infamem, de public. iudic. P. & sequitur Iulius Clarus, libr. 5. senten. §. infam. nu. 7.

c in l. lex Cornel. §. si quis librum, de iniur. P. lob carmen, 11. de testib. lib. 22. P. ti. 1. ob carmen inquit famosum, dānatus intestabilis fit, id est, testis esse nō potest. neg. etiā testamentū facere potest, ut & explicat Vlp. in l. is cui lege, 8. §. si. de testa. P. l. 28. tit. 9.

d d. c. cū te, de sent. & re iud. c. si quem, §. notandum, in fin. 1. q. 3. si infames subsint iurisdictioni papæ, ut in spiritualib. & quoad spiritualia, clerici, aut laici, nisi & ipsi subsint iurisdictioni temporali papæ in terris ecclesie, aliter enim illis non poterit remittere infamiam. ca. Euphemium, §. hic colligitur, 2. qu. 3. quare laicis illis ad eundem esset princeps secularis eius iudicis, qui famam ademit. argum. ca. per venerabilem, qui filii sint leg. vide l. 1. de abolitio. C.

e §. pœna autem, vers. sed postea, prætores, de iniur. Sed pœna quidem inquit Iustinian. iniuria, quæ ex lege 12. tabularum introducta est, in desuetudinē abiit, quam au-

tem patres introduxerāt, qua etiam honoraria appellatur, in iudiciis frequentatur. Nam secundum gradum dignitatis viteque honestatem crescit aut minuitur estimatio iniurie.

f qui iniuria affecerint sacerdotes, non prius debent absolui, quam per satisfactionem, condignam egerint penitentiam, capit. 5. accusatio, 2. questio. 7. Sic ad relaxationem sufficiens satisfactio, vel ut textus loquitur sufficiens requiritur emenda. cap. B ex parte 23, de verbor. signifi. & in cap. 24. cum olim, eo. tit. cogiturque in loco, ubi deliquit quis, presentibus testibus satisfacere laico, capit. 29. si illic, 23. questio.

4. & ibidem laicus non tenetur remittere iniuriam superbo, qui non vult satisfacere, hac palinodia seruata, & in clericis, ut in laicis, secundum ea, que tradit Bernardus Diaz, in practica criminali, can. c. 60. Tenetur enim & quilibet Christianus C ad restitutionem fame, quam furatus est detrahendo, nec dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, c. peccatum, de regul. iur. in Sex. Restituit autem famam & satisfacit qui presentibus testib. renocat dicta temere & medaciter, & protestatur se nolle fuisse dicta vel facta, que fecit vel dixit, formula palinodia apud Plautum in Amphitryone, dum uxor probri & impudicitia falso insimulata ab Amphilogone D viro, non aliter secum redituram in gratiam protestatur, quam si retractaret verba, atque.

Quin ego illum aut deseram: (per, Aut satisfaciat mihi atque adiuret insu- Nolle esse dicta que in me infontem proculit. Et postea Amphitryo.

Mane arbitrati tuo iusiurandum dabo, Me meam pudicam esse vxorem arbitrarier, &c.

Satisfactionis exemplum etiam apud Suetonium Tranquillum in Iulio Cesare, cap. 7. in Claudio, 38. Satisfit etiam verberibus pro iniuria, l. sed si unius, 17. §. si ante iudicem, de iniur. P. & ibidem, qui accepit

satisfactionem iniuriam suam remisit. Cogitur etiam a iudice, qui iniuria passus est, satisfactionem accipere oblatam, in ca. si quis contristatus, 10. 90. dist. & ibi glossa ait cogendum per sententiam excommunicationis, vocat hanc satisfactionem emendam, c. 2. de homicid. in Sex.

g de illo iuramento, in l. lex Cornelia, 5. §. hac lege, de iniur. P. Sic apud Martialem, libr. 12. Epigram. 8. (vis.

Nil in te scripti Bythinice, credere non Et iurare iubes, malo satisfacere.

Pro satisfactione est, si nec suo consilio, nec a se iniuriam factam, quis dicat in c. quia presulatus, 1. 9. 4.

h in c. si quis suadente diabolo, 29. 7. 9. 4. ca. tua nos 19. de sent. excom. qui iniuriunt manus violentas in canonicos, clericos, aut cuiusvis religionis monachos, aut conuersos eandem excommunicationis sententiam incurrunt, ut nisi in articulo mortis absolui possint ab alio, quam a summo Pontifice, c. non dubium, 5. c. ex tenore, 10. c. parrochianos, 9. c. cum non ab homine, 4. de senten. excom. c. quisquis 17. qua. 4. ut neque clerici possint in satisfactionem iniuria per illos illata, ex suo consensu percipi, aut satisfactioni sponte sua corpora subiicere laicis, & si fecerint nihilominus, qui ita percusserit incurrat sententiam excommunicationis hac, c. contingit interdum, 36. de sententia excom. quia ut ait textus can. excommunicationem imponens, non tam, in fauorem clerici ordinati, quantum in fauorem totius ordinis clericalis latum est, quare ab vno ex clericis privilegio huius, ut nec similibus renuntiare poterit, c. si diligenti, de foro competen. Continentur aut in hoc privilegio nomine clerici, omnes ordines clericorum, iuxta ca. clericos, 2. 1. dist. dummodo non contraxerint secundas nuptias, ca. quisquis, 81. dist. Sed & depositus clericus, qui vult viuere sub clericali regula gaudet eodem iure, c. dictum 81. dist. numerat & alios plures, qui continentur hoc privilegio sub nomine clerici, gl. ad d. c. contingit,

tingit, 36. ad ver. ordinati, de sent. excom. A
 Neque etiam sola dimissio habitus & tonsura privat clericum hoc beneficio, nec efficit, ut talis clericus impune percuti possit. c. contingit, 45. de sent. excom. c. Ioannes, de cler. coniug. vbi de hoc. Incidit & in canonem si quis suadente, 17. q. 4. is qui permittit percuti clericum cum prohibere possit, c. quanta presumptionis, de sent. excom. & qui ratam habet suo nomine factam percussorem, c. cum quis, 23. de sent. B
 excom. in Sex. Item & milites, & fratres hospitalis seu ordinis D. Ioannis Hierosolymitani incidunt in prædictum canonem percutientes clericum, possunt tamen absolui a suo superiore maiori presbytero. ca. canonica consensione, 50. de sent. excom. Nec liberat in omnibus a sententia excommunicationis aut ab absolutione eius a summo Pontifice obtinenda, satisfactio quam facit, qui iniecerat manus laico clerico. ca. quamuis incidens, 58. de sent. excom. C
 Qui iniecerit manus violentas in moniales, eodẽ quoq. canone tenetur, dum modo ex officio non faciat, ca. veniens, 16. de sent. excom. Et sententia hac quoq. tenentur tam clerici quam laici, etiam si occulte manus in clericos iniecerint, c. porro, 7. de sent. excom. & mulieres quoq. c. mulieres, 6. de sen. excom. ca. ea noscitur, 13. eo. Hiq. omnes qui in canonem inciderint D
 absolutionem debent. petere a sum. pontifice, ut dictum est; poterit tamen dari a legato de latere eius, c. ea noscitur, 13. c. ad eminentiam, 20. eo. de sent. excom. Poterunt & mulieres & alii, qui sui iuris non sunt pauperes, senes, debiles persona, & alia qua non possunt facile adire summũ pontificem, absolui a proprio episcopo. c. mulieres, 6. c. ea noscitur, 13. de sent. excom. id & E
 expressum de seruis, in ca. relatum, 37. eo. Possunt & monachi intra claustrum se percutientes, absolui ab abbate; vel eo absente, ab episcopo. c. de sent. excom. nisi ad mutilationem membrorum, vel ad effusionem sanguinis peruenerit iniectio manuum,

aut in episcopum, aut in abbatem manus iniecta sit violenta; quibus casibus addendus sum. pontif. ca. cum illorum, 32. §. qui se claustrales, de senten. excom. Videtur & casus in c. ex tenore, 10. in fine, de sent. excom. in illis verbis, aut cum ipso in eadem ecclesia socius esse noscatur. ex quo canonici, vel alii clerici vnus ecclesie se percutientes, non videantur incidere in canonem & possint absolui a suis prelatiis, vel ab eo, qui in eos habet iurisdictionem. Monialis quoque montalem percutiens ab episcopo absolui potest, c. de monialibus, 37. de sent. excom. Sed si aut monachus aut clericus ex iussu etiam abbatis senserit manus temerarias laici, tam mandans quam iniectens absolutionis obtinenda causa debent adire summum pontificem, ca. vniuersitates, 24. eod. tit. Puer quoque hoc canone excommunicationis, se iniiciat manus in clericum, tenetur; verum ante vel paulo post pubertatem, absolui poterit ab episcopo; ut & qui percussit nouitium, non clericum. c. religioso, 21. §. 1. de sent. excom. in Sext. i
 Sunt quidam casus, in quibus iniectentes manus in clericos uel eos percutientes, non censentur a canone excommunicati. primum si quis se defendendo clericum percusserit. c. ex tenore, 10. de senten. excom. si contra vim illatam in continentu se defendendo eam repellat, ca. 3. §. si vero, eod. tit. Iure enim omni natura & humano, vim vi repellere permittitur, ca. significasti, de homicid. l. vi vni, de Iustitia. & iur. l. scientiam, §. qui cum aliter, ad leg. Aquil. seruatio moderamine ut ibidem dicitur, inculpa tutela; neque hic interest, cuius sit qualitas aut dignitatis ecclesiastica, qui repellitur & laudatur defensione. Sicque de summo quoque pontifice ladente explicat Magister Ioannes Gerson, parte prima operum tractatu de amobilitate papa in ecclesia, consideratione 10. explicans quod dicitur Psal. 104. nec sui cuiquam admirationi inquit, quod di-

1 *cimus quasi contrariantes illi inssioni, nolite tangere Christos meos. Quo modo etiam uni singulari persona fas esset in casu violentia attentata per papam, verum contra castitatem suam vel vitam, vim vi repellere cum appositione inculpata tutela; Et ita licite stabit, quod tangat papam violenter, vel in mare deiciat, cur similiter in casu non liceat idem toti ecclesie pro defensione sua & violentia attentata causa reprehensione? hec ad verbum Gerson. Secundus casus, quando quis fortuito & sine prameditatione clericum laicit. c. 2. de sent. excom. Casus enim fortuiti non imputantur, si absit culpa, c. Ioannes, c. fin. de hom. cum simil. Tertius, dum quis clericum nutriente comam, & in habitu laicali existentem, ignorans eum esse clericum percutit, c. 4. ca. in audientia, 25. ca. perpendimus, 23. de sent. excom. Quartus, si quis in clericum, cum uxore, aut matre, aut C sorore, aut filia turpiter agentem manus iniiciat. c. 3. §. si. de sen. exc. Quintus, quando quispiam manus iniecerit ex mandato superiorum, vel ratione ministerii prelationis aut magisterii; aut si socius percussit socium, c. ex tenore, 10. de sen. excom. & c. 1. eod. titu. in Sex. Sextus, si quis iocando manus intulerit, d. c. 1. de sent. excom. in Sex. Septimus, si quis clericum aut monialem, turbantem ecclesie officium, nolentem D exire, violenter extrahat, non incidit in canonem, c. veniens, de sen. excom. Octavus, neq. pater, qui etiam presbyterum filium percussit correctionis causa incidet in canonem excommunicationis, cum non faciat iniuriandi animo, gl. in c. cum beatus Apostolus, ad ver. grauioribus, 45. dist. c. 1. de sent. excom.*

k *c mulieres, 6. §. fin. de sent. excom.*

CAPVT XI.

De pœna pecuniaria iniuriarum.

A Estimatio iniuriæ fit aliquando in pecunia. a Si culpa vel iniuria alicuius damnum datum fuerit cuiquam, vel rebus

A eius, is æstimationem præstare debet, qui dedit. b Item si aliis irrogantibus opem tulerit, aut imperitia sua, aut negligentia, ipsi vel animalia eius damnum dederint, c fit autem taxatio æstimationis iniuriæ a iudice post iuramentum actoris super æstimatione. d Si quis in atrio ecclesie pugnam committit, aut homicidium fecerit, quicquid pro emunitate violata emendandum est, altari ecclesie, cuiuscunque fuerit ecclesia, solui debet, e sicque pecuniaria pœna, illi danda, cui ignominia & iniuria facta est. f Et si rixati fuerint homines & alterum alter lapide vel pugno percusserit, qui mortuus non fuerit, sed in lecto iacuerit, debet ei operas eius & impensas. g

SCHOLIA.

a Ex lege 12. tabularum æstimatio erat iniuria. §. pœna, de iniur. apud Inst. Refert verba legis & æstimationem Gellius, lib. 20. ca. 2. hec, Si iniuria alteri faxit 25. æris pœnæ sunt; Si membrum rupit, ni cum eo parcat, talio esto. Ibiq. & refert causam abolitionis dictæ legis. De eadem idem Gellius libro 16. cap. 10. Antiquata autem lege illa dati fuerunt recuperatores ad aliter æstimandum iniuriam, ut & quanti iniuriam, qui ea affectus est, æstimauerit vel minoris, iudex condemnet. d. §. pœna, de iniur. l. constitutionibus, 17. §. fin. eo. tit. P. Est q. arbitraria æstimatio, & non ad leges 12. tabularum verba & definitionem taxat, sed ex arbitrio iudicis, qui æstimationem facit non quidem habita ratione ad tempus, quo indicatur, sed ad tempus quo facta est iniuria. l. iniuriarum æstimatio, 21. de iniur. P. facit l. qui autem, §. si. si quis cautio. P. l. 1. in sine si tabula testa. extra. Vocant Pragmatici hodie hanc æstimationem, multa pecuniariam, esimende pecuniaire, sicut & emendam iure pro satisfactione iniuriæ accipitur, in c. ex parte, 23. in si. de verb. significo. Et per pecuniam fit abolitio iniuriæ, quamuis forsitan probrosum sit iudicatum a Papiniano, factum

factum eius qui non erubuit commodum A
pecuniarium proponere vindicta domus
sua. l. miles. §. focer. ad leg. Iul. de adulter.
b c. 2. 3. 4. 5. de iniur. Exod. c. 21. l. si qui fo-
neus. ad leg. Aquil. P. & toto tit. si quadru-
pes pauperem fecisse dicatur.
c. fin. de iniur. & ibi glo. adfert ad singula,
similia iura civilia & canonica. l. sed et si,
§. iniuriam. & §. igitur. ad leg. Aquil. P.
litem Mela. §. si alius. & seq. eodem. §. im-
perita. ad leg. Aquil. apud Iustitia. B
d ca. oim. 7. de iniur. damna & iniuria ta-
xantur arbitrio superioris. ut in c. 2. &
ibi glossa. ad verbum. damnis. de officio
ordinar. in Sex. c. super eo. quod met. caus.
l. si quando. C. unde vi. sicq. intelligi. l. si
vnu. §. seruus meus. de iniur. P. notat Ro-
ta. decis. 152. ad estimationem iniuriæ.
& c. in nouis. Quia inquit. estimatio non
potest haberi per probationes legitimas. iu-
dex consideratis omnibus qualitibus. &
circumstantiis. que possunt augere aut mi-
nuere huiusmodi estimationem. suo iudi-
ciali arbitrio taxabit certam estimatio-
nem iniurie. seu certam quantitatem. non
ut ad eam condemnet. sed ut intra illam.
vel in illa non ultra. pars per suum iura-
mentum huiusmodi estimationem decla-
ret. Idipsum repetit decis. 483. ad esti-
mationem. in nouis. Vbi addit. in hoc non
faciendam distinctionem. an agatur actio. D
nepratoria an ex lege Cornelia. idque se-
cundum Bartolum ad l. iniuriarum esti-
matio. de iniur. in P. qui illud tuetur con-
tra sententiam glossa eius. quam reprehendit.
nisi pars lesa possit probare maiorem
taxationem probationibus.
e. In c. 7. si quis in atrio. 17. q. 4. ex concilio
Triburensi in c. 2. de pœn. P.
f. can. si quis rapuerit. 17. quast. 1. can. si quis
dator. 1. q. 3. c. de hoc. de simonia.
g. c. 1. de iniur. Exod. c. 21. opera hic. quare-
stituenda erunt. sunt ea. que lesus potuit
lucrari. & non est lucratus ob percussio-
nis vel iniuria impedimentum. & causam
lucrum cessans. & damnum emergens.

quanti sua interest. non esse iniuriarum.
nem & impense in medicos pro medela.
Idipsum probatur in l. si. de his qui deiecer.
P. lex hac. si quadrupes pauperem fecisse
dicat. leg. qua actione. ad legem Aquil.
Pandect.

CAPVT XII.

Quomodo & quando finiatur. vel abolea-
tur iniuriarum actio.

A Boletur actio iniuria. satisfactio-
ne. a iuramento delato reo neganti.
b pacto c seu transactione. d remissione
expressa. e & dissimulatione. f tempore.
non agendo intra annum. g morte. neque
enim transit ad hæredes. nisi post litem
contestatam. h neque abolita resuscitari
debet. i Ecclesia vero pro his. qui furtis
publicis sunt implicati. verbo intercedit.
non autem eos defendit. k

SCHOLIA.

a Ut paulo antea diximus in pœnis. & tra-
ctatur in c. 29. si illic. 23. q. 4. Satisfactio
pœnitentiæ. est peccatorum causas excide-
re. nec earum suggestionibus aditum in-
dulgere. ut ait diuus Augustinus. lib. de
dogmatibus ecclesiasticis. cap. 5. 4. relatus in
can. satisfactio tertia. de consecra. dist. 3.
Et satisfacere alicui dicimus. cum eius de-
siderium implemus. l. 1. Qui satisfacere. co-
gant. lib. 2. Pandect. tit. 8. l. stipulationum
alia. §. 5. Satisfacere. de verb. obligat. Satis-
factio enim pro solutione habetur. quia
dissoluit obligationem. litem liberatur. 6.
§. 1. quibus mod. pig. vel hypo. sol. libro 20.
Pandect. tit. 6. & solutione eius quod de-
betur tollitur omnis obligatio. §. 1. quibus
mod. tollit. oblig. l. solutione. l. solutum. de
solutio. P. Et qui satisfactionem accepit.
iniuriam suam remisit. ut ad eam repe-
tendam non possit admitti. l. sed si vnu. 17.
si ante iudicem. de iniur. & quando ante
rem iudicatis cum qua actum est satisfa-
cit auctori. officio iudicis conuenit eum ab-

D d d d 2

- A** soluere, licet in ea causa esset, ut iudicii ac-
cepti tempore deberet damnari, §. fin. de
perpetuis & temporalib. actio.
- B** l. lex Cornelia, §. hac lege, & l. non so-
lum, 11. §. 5. de iniur. P. quacunque enim
actione quis conueniatur, si iurauerit pro-
ficiet ei iniurandam siue in personam, si-
ue in rem, siue in factum siue poenali actio-
ne, vel quavis alia agatur: siue de interdi-
cto. l. 3. §. 1. & l. iniurandum quod ad pe-
cunias, 34. de iureiurand. lib. 12. P. tit. 2.
Et haec expeditior via & utilior reo, iura-
mentum; nam iurando iuramento delato,
se non iniuriandi animo fecisse, vel dixisse,
non erit actione infami notatus, cum nec
iurando videatur innocentiam suam ap-
probasse, l. furti, §. sed etsi, de his qui nota
infam.
- C** dicta l. non solum, 11. §. 1. de iniur. P. Imo
nuda voluntate remissa iniuria repeti non
potest, sed extinguitur, non minus quam
si tempore abolita fuisset, l. sed si vnus, 47.
§. si ante iudicem, & in leg. si tibi decem, §.
quedam actiones, de pact. lib. 2. Pan. titu.
14. Quaedam (inquit) actiones per pa-
ctum ipso iure tolluntur, ut iniuriarum,
item furti. Permissi & lex 12. tabularum
pro iniuriis pacisci apud Gellium, lib. 10.
c. 1. Nisi pactum contineret impietatem,
quo casu etiam remittendum esset & ini-
urandam ei impositum; remanente con-
cordia, quale illud, in ca. quintaualis, 23.
de iureiurand. lib. 2. tit. 20. eius qui pactus
erat pro offensa a filiabus data, ut si quan-
do filii aut vxor aliquod factum vel ver-
bum contumeliosum mulieribus iniuriam
ante passis in posterum obicerent, is filios
& filias exheredaret, & a se propria amo-
ueret uxorem.
- D** dicto can. si illic, 23. q. 4. l. non solum, §. 1.
de iniur. non enim minorem auctorita-
tem habet transactio quam res iudicata,
l. non minorem, C. de transact. & transige-
re licet in criminibus priuatis l. transigere,
C. de transact. Intelligimus autem sine in-
famia de his transigi posse, si quis pratoris
- inssu, lite pendente, pecunia data, de hi-
pactus est. l. si furti, 6. §. pactus, de his qui
notantur infamia, Pandect.
- E** Remittere iniuriam maxime conuenit
Christianis, c. si. de poeni. dist. 5. & tota 23.
q. 4. & c. qui secundum, 4. q. 4. c. non est nostrum,
23. q. 5. Quia Christianus non est quenquam
odio prosequi. ca. cum in lege, 22. quest. 4.
ca. inter verba, 11. q. 3. & docuit na do-
minus D. Matthaei, ca. 5. verum sine sa-
tisfactione remittere actionem iniuriarum
nemo compellitur, ca. si illis, 23. quest. 4.
dicunt & vulgo, omisso odio seu rancore,
bene facere, qui agit actione iniuriarum,
& eum, qui emendat, per id quod tracta-
tur, tota 23. quest. 15. Inter species singu-
laris elemosyna spiritalis, est remittere
iniuriam, & condonare, his qui nos offen-
derint. ca. & qui emendat, verbera 11. &
ca. tria sunt, 12. & seq. 25. dist. Ma-
xime in clericis, quibus magis conuenit non
esse ultores propria iniuria, ca. seditiona-
rios, 46. dist. Vide qua tractauimus ex profes-
so, lib. 18. synagm. c. 1. an iniuria sit vin-
dicanda & insequentibus, de iniuriis. Vi-
de etiam quod nostras & nostrorum pa-
tienter tollerare debeamus iniurias exem-
plo sanctorum, per totam, 23. questio. 1. &
ca. qui secundum, 23. q. 4. ca. non est no-
strum, 23. quest. 5. Sed & nolens pro ini-
uria satisfactionem accipere, in media pu-
niendus iuxta, in cap. si quis contristatus,
90. dist. quoniam quis de rigore iuris
non teneatur iniuria affectus, superbo in-
dulgere, priusquam humilietur; in ca. si il-
lic, 23. questio. 4. Verum ad perfectionem
virtutis pertinet, & superbiorum etiam
contemnere iniurias, ut ipsi proprio sceler-
e seipos condemnent, & iniuriatum lau-
dare de patientia cogantur, & contemti in
sua malevolentia pro furiosis, & mente
captis se haberi cognoscant, a quibus non
repetatur iniuria. Sed & Ethnicis prestan-
tiores habiti, contemserunt iniurias & in-
uidiam inimicorum, nec retaliare eas vo-
luerunt; multo magis, & perfecti Christia-
ni,

ni, qui & condonare se profitentur, dum A
petunt sibi a Deo condonari. Vide & mul-
ta rara de Ethnicis & Christianis exēpla;
apud nos, lib. 9. Syntaxe enaristis mirabilis,
cap. 27. & lib. 40. cap. 22. Dehinc, inustus
patienter portans iniurias, celestem nan-
ciscitur coronam, can. et si, ca. qui inustus,
11. quest. 3. Vide & Divinum Paulum ad
Coloss. ca. 3. ibi, per patientiam suppor-
tantes inuicem, &c.

f Iniuriarum inquit Vlpia actio lex bono & B
aquo est, & dissimulatione aboletur. Si
quis enim iniuriam dereliquerit; hoc est,
si statim ubi passus est, ad animum non re-
nuocauerit, postea ex pœnitentia, remissum
iniuriam nō poterit recolare, l. non solum,
11. §. 1. de iniur §. fin. eod. tit. apud Iustin.
Filius familias tamen, qui iniuriam passus
est, dissimulatio, non oberit patri, qui de
iniuria eius voluerit agere: sed patris dis-
simulatio faciet ne filius agere possit, l. vsq. C
adeo de iniur. P. Nisi patris persona vili
abiectione fuerit, filii vero honesta, quia
non debet pater vilissimus, filii sui contu-
meliam, ad suam utilitatem metiri, l. sed si
vnius §. filio familias, de iniur. P. Caterum
dissimulatione vel alio modo, remissa in-
iuria non censetur damnnum datum re-
missum, quod & lege Aquilia repeti po-
teat, damnnumque datum ideo debet re-
stitui, l. dominium, §. de iniur. C.

g in l. si non conuicti, §. de iniur. C. de anno
ignitur pro quo dixit Vlpian. in l. sed si v-
nius, §. 7. si ante iudicem, eod. P. tempore
aboleri iniuriam. Ratio autem cur anna-
lis sit actio hac, mihi esse videtur, quod ex
remedio pratoris pendeat, introducto in
locum pœne sublata, qua dabatur olim
lege 12. tabularum §. pœna de iniur. apud
Iustinian. & pratorie actiones annales
sunt, §. 1. de perpetuis & tempora. actio. a E
pud Iusti. Existimavit tamen Zazius ad
l. cum lex, de legib. P. scriptas & pictas
iniurias perpetuas esse, neque earum actio-
nem anno excludi. Martinus quoque,
ut ait glossa ad legem si non conuicti, de

iniur. C. tradit iniuriarum actionem eam
tantum esse annalem, qua de estimatione
talionis, si os vel membrum ruptum esset
inducta fuit per prætorem, d. §. pœna au-
tem, de iniur. non autem eam, qua ex lege
Cornelia introducta erat, qua ob eam rem
cōpetit, quod se pulsatum verberatumq. quis
dicat, vel domū suā vi introitū. §. sed & lex
Cornelia, de iniur. l. lex Cornelia. eo. tit. P.
Alii dicūt & hanc quoq. anno aboleri; qua
receptor esse debet inter Christianos, cum
de vindicta reposcenda agitur tantum;
quia & ultra promittentes esse debemus ad
liberandum, quam ad obligandum. l. Ar-
rianus, de actio, P. potissimum in odiosis &
pœnalibus. Et sic etiam actionem iniuria-
rum, siue civilem legis Cornelia, siue pra-
toriam anno tolli resoluit Rota decis. 240.
pro iniuriis, &c. in nouis. Constat etiam
conuicti iniuriam anno aboleri, d. l. si non
conuicti, C. de iniur. estq. ibi annus conti-
nuus. Tamen si metus intercedat, qui re-
clamare ab iniuria prohibeat, utilis erit,
ut ibi notat gloss. ex l. si cum exceptione, §.
1. quod met. caus. in P. notat & gl. ad ca.
si illic, ad verbum recidivo, 23. quest. 4.
Incipiet autem annus in utrisque a tem-
pore sententia, l. omnes pœnales, de actio.
P. l. pœnalia, & l. omnes actiones, de regul.
iur. P. l. annus, de calumniat. P. c. quia di-
uerstatem, de concess. prab. At Guillelmus
de Cuneo ad l. exceptione, §. satis clemen-
ter, tradit, secundum aliquos annum et-
iam currere contra ignorantem; pro quo
facit litem apud Labeonē, §. conuictum,
de iniur. P. ubi postquam dictum fuit,
conuictum & iniuriam fieri posse igno-
ranti & absenti, additur per lapsum anni
tollit actionem iniuriarum, & sic etiam
disputat Rota decis. 340. pro iniuriis,
&c. in nouis.

h Iniuriarum actio, neque heredi neque in
heredem datur, nisi lite contestata, l. inia-
riarum, 13. de iniur. P. explicat de inia-
riis qua ex conuictio nascuntur Vlpian.
in l. item apud Labeonem, 25. §. iniuria

Arum, eodem tit. In iuriarum (inquit) actio A
 quæ ex conuitio nascitur, in hæredes
 non est reddenda, sed neque hæredi;
 non enim in bonis est ante litem contesta-
 tam; ideo non transfertur. l. iniuriarum,
 actio, 28. eodem titulo. atque dictum cum
 ratione refert. *Mœcianus Iurisc. consult.*
 in l. penales actiones, 32. ad legem Falcid.
Pandect. libro 35. titulo 2. Et in l. 1. de
delict. libr. 47. Pandect. titulo 1. Ubi tamen
 notandum, exsecutionem quorundam de- **B**
 lictorum, ad hæredes peruenire posse, Et ita
 hæredem habere actionem legis Aquilia
 pro damno scilicet resarciendo; iniuria-
 rum non habere. vt l. 23. §. 8. Et l. 36. §. 1.
 ad legem Aquil. Conueniuntur Et ante
 litem contestatam hæredes iniuriam dan-
 tis Et delinquentis, in quantum ad eos per-
 uenerit; ne alieno scelere ditentur, post li-
 tem autem contestatam moriuis reis, in
 solidum, l. vnica, ex delictis defuncto. in **C**
 quantum hæredes teneant. lib. 4. C. tit. 17.
 §. non autem, de perpetuis Et tempora. a-
 ctio. l. constitutionibus, 33. l. sciendum,
 §. 8. de actio. P.

I ca. sillic, 23. quæst. 4. exemplo inquit diui-
 na clementia, quæ dimissa semel peccata in
 ultionem redire non patitur. ca. diuina, de
 pœni. distinct. 4. cap. de his criminib. de
 accusat. ca. prohibentur, 2. quæst. 1. facit
 §. fin. de iniur. leg. non solum, 11. eodem **D**
 titu. P. Et qui iurauit se non accusaturum,
 non potest accusare, cap. veniens, de accu-
 satio. Est generalis regula, actionem se-
 mel in perpetuum extinctam, non posse re-
 uiscere. l. qui res. 9. §. arcam, de salut. P.
 l. 27. §. 2. de pact. P. l. 10. §. 9. in fine, de in
 rem verso, cum simil.

K ca. hi qui, 14. quæst. 6. ca. reos, 23. quæst. 5.
 Ideo persone ecclesiastica, non debent te-
 mere ab executorib. iustitia eripere reos, **E**
 sed si male eos iudicatos existiment possunt
 pro eis appellare, aut intercedere, l. additos,
 C. de episcopa. audien. facit quod notat
 Archidiacono. in can. cum homo, 23. qua-
 stione 5.

DE FVRTIS ET
 RAPTORIBVS.
 TIT. X.

A De furtis agitur lib. 5. decretalium tit. 18. in de-
 creto pluribus in locis; vt in can. pro maiori par-
 te, 14. quæst. 5. ca. fin. 14. quæst. 6. Et alibi; Et in
 Pandectis libr. 7. titu. 2. Et lib. 6. C. Iustiniæ
 tit. 2. Et lib. 4. Institutio. iuris ciuil. tit. 1. lib. 15.
 ecloga Basilicorum tit. 2. Et lib. 6. tit. 5. de specia-
 bus furorum, titulo, nauæ, caupones, stabulariæ
 vt recepta restituant. lib. 4. P. tit. 9. si familia
 furtum fecisse dicatur. lib. 47. titu. 6. arborum
 furtim casarum. lib. eod. 47. P. tit. 7. Et de abi-
 geis, titu. 14. vt Et Codice lib. 9. titu. 37. de furi-
 bus Balneariis lib. 47. P. titu. 17. Et sequent. de
 effractoribus Et expilatoribus, Et ad legem In-
 liam peculatus. lib. 48. P. tit. 13. Et li. 9. C. tit. 28.
 Et nos lib. 37. synagm. iur. per totum.
B De raptoribus incendiariis, Et violatoribus ec-
 clesiarum, agitur lib. 5. decretalium titu. 17. ca.
 quicumq. 12. quæst. 2. ca. de viro nefando, eod.
 Et alibi apud Gratianum, Et de crimine raptus
 tractatur, tota 36. quæst. 1. tit. ad legem Fabiam,
 de plagiari. lib. 38. P. tit. 15. Et lib. 9. C. tit. 20.
 de vi bonorum raptorum lib. 47. P. titu. 8. Et lib. 9.
 tit. 33. Et 4. Institutio. titulo 2. lib. 60. ecloga Ba-
 silicorum tit. 17. de raptu virginum Et raptori-
 bus lib. 9. C. tit. 13. nouella Iustina. 143. Leonis
 35. Et apud nos lib. 38. synagm. iuris tit. 8.

CAPVT I.
 Furtum quid.

FURTUM, est contrectatio rei alienæ, vel
 vsus ipsius, inuito domino, a fraudu-
 lenta, & lucri faciendi causa. **C** Pro furto
 reputatur omnis alienæ rei alienatio, vel
 vsurpatio vi & rapina. **E** Habitus & profu-
 re episcopus, bonorum ecclesiæ dilapida-
 tor. **F** Et qui non est legitime adeptus vel
 ingressus beneficium ecclesiasticum. **G** &
 qui percipit fructus beneficii, & non curat
 oues sibi commissas. **H**

SCHOLIA.

A c. dudum ecclesia, 54. de electio. ca. non
 furem, 7. quæst. 1. §. furtum, autem, de
 obliga. quæ ex delicto nasc. apud Iustina.
 l. 1. §. furtum, de furt. P. Gellius lib. 11. ca.
 fin.